

062 [Mondrian's response regarding 'l'art d'aujourd'hui']

Vooraf

Deze tekst van Mondriaan is een antwoord op een enquête, die uitgeschreven werd door Christian Zervos¹, oprichter en redacteur van het tijdschrift *Cahiers d'Art*². Mondriaan was niet de enige die een antwoord instuurde. In totaal zijn er door Zervos twintig antwoorden gepubliceerd, waaronder die van Georges Rouault, Georges Braque, Amédée Ozenfant, Fernando Gonzalez, Marc Chagall, Wassily Kandinsky, Jean Hélion en Fernand Léger.

Bron

De enige bron van het antwoord van Mondriaan op de enquête is de publicatie in *Cahiers d'Art* van april 1935³. Aangezien het oorspronkelijke manuscript ontbreekt, kunnen we niet nagaan of er redactionele wijzigingen zijn aangebracht in de tekst van Mondriaan. We kwalificeren deze bron daarom als 'geautoriseerd, maar met twijfel over de redactie'.

Een publicatie beschouwen we als voltooid.

Basistekst en leestekst

De enige bron van [Mondrian's response regarding 'l'art d'aujourd'hui'] is de publicatie in *Cahiers d'Art*. Deze publicatie is de basis voor de leestekst.

Titel

De tekst van Mondriaan in *Cahiers d'Art* heeft geen titel. In de 'Index Général de la Revue 'Cahiers d'Art' 1926-1960'⁴ staat bij het lemma 'Mondrian' (onder andere) vermeld: 'Réponse à l'enquête sur l'art d'aujourd'hui'. Deze omschrijving in de 'Index Général' wordt gebruikt als titel. De gepresenteerde tekst krijgt de fictieve titel: [Mondrian's response regarding 'l'art d'aujourd'hui'].

Datering en ondertekening

Mondriaans antwoord is niet gedateerd. [Mondrian's response regarding 'l'art d'aujourd'hui'] - verschijnt eind april, begin mei 1935⁵ in *Cahiers d'Art*. De gepresenteerde tekst krijgt dezelfde datering als de publicatie: april 1935⁶.

Boven de tekst staat vermeld: 'Piet Mondrian'.

Ontstaan en publicatie

Zervos geeft voorafgaande aan de antwoorden van diverse kunstenaars een uitgebreide toelichting⁷ op het onderwerp van de door hem geïnitieerde enquête. Hij opent de toelichting met de volgende zinnen⁸:

Nul ne nie plus, aujourd'hui, l'importance de la révision des valeurs plastiques. Jamais, peut-être, l'artiste ne fut ébranlé aussi profondément dans ses moyens: affectivité, intellect. Des conflits sociaux d'une importance considérable ajoutent à la confusion et à la perplexité des esprits. Néanmoins, poussés par leur élan, les aînés continuent à produire des œuvres importantes qui sont un exemple et une leçon.

Mais les jeunes? Plusieurs d'entre eux ne donnent-ils pas le spectacle d'une profonde détresse? Faute d'action propre et de confiance, ils s'accrochent, en parasites, aux trouvailles d'autrefois. De la leçon de formes reçue de leurs maîtres, de leurs produits purs, que vont-ils faire? Que vont-ils jouer sur ce clavier?

¹ Christian Zervos (1889-1970); Grieks-Frans criticus, uitgever en galeriehouder.

² Het artistiek en literair tijdschrift *Cahiers d'Art* verscheen van 1926 tot 1960; met een onderbreking van 1941 tot 1943.

³ *Cahiers d'Art* 10, no. 1-4 (1935): 31.

⁴ Dora Vallier. *Index Général de la Revue 'Cahiers d'Art' 1926-1960*, Éditions 'Cahiers d'Art', Paris 1981.

⁵ CRII: 161.

⁶ In april 1935 woont Mondriaan in Parijs, 26 Rue du Départ.

⁷ *Cahiers d'Art* 10, no. 1-4 (1935): 6, 7 en 9.

⁸ Digital Appendix: Supplements 062 - Explication d'une enquête – Avril 1935.

C'est la raison d'être de cette enquête ...

Op 8 juni 1935 schrijft Mondriaan aan twee personen over zijn 'antwoord op de enquête'.

Aan Louk Hoijack⁹ schrijft hij: 'Ik schrijf zooveel mogelijk ik tijd heb aan mijn boek, maar schilderde nog niet. In Cahiers d'Art had ik een prachtige reproductie en in een ander nummer mijn antwoord op de enquête.'¹⁰

Aan Charlie Toorop¹¹ schrijft hij: 'Nu begin ik toch wat bij te komen maar ik schilder nog niet. Ik schrijf aan mijn boek, doe de cuisine, ménage, correspondentie enz. [...] Ik heb ook een réponse aan een enquête in de laatste Cahier d'Art en in die daarvoor een heel mooie reproductie van de laatste dingen.'¹²

Verder zijn geen opmerkingen van Mondriaan over [Mondrian's response regarding 'l'art d'aujourd'hui'] gevonden.

Reacties van tijdgenoten

Een persoonlijke reactie komt van Ben Nicholson¹³. Hij heeft het artikel gelezen en heeft vermoedelijk zijn waardering over Mondriaans artikel uitgesproken, want Mondriaan antwoordt hem (6 mei 1935): 'Je suis content, que vous aimez mon article Cah. d'Art. Bracques, Ozenfant etc. sont terribles, hein!'¹⁴

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in [Mondrian's response regarding 'l'art d'aujourd'hui'] besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'¹⁵. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *art véritable, forme neutre, intuition, plastique pure, moyens d'expression, moyens plastiques, nouvelle architecture, opposition équivalente, véritable artiste.*

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

De tekst [Mondrian's response regarding 'l'art d'aujourd'hui'] verschijnt in april 1935 in het tijdschrift *Cahiers d'Art*. Wanneer Mondriaan precies de vragen van Zervos heeft ontvangen, is niet achterhaald. We vermoeden dat hij in januari of februari 1935 - met tussenpozen - aan deze tekst heeft gewerkt. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1935 negen schilderijen vervaardigd: B253-B261¹⁶. Hij zal tijdens de perioden van het schrijven aan [Mondrian's response regarding 'l'art d'aujourd'hui'] met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

⁹ Louis (Louk) Hoijack (Hoyack) (1893-1967), Nederlands filosoof en maatschappijcriticus.

¹⁰ Vindplaats brieven aan Hoijack: RKD-MCP – 44-45.

¹¹ Charlie Toorop (1891-1955), Nederlands kunstenares.

¹² Vindplaats brieven aan Toorop: RKD-MCP – 79.

¹³ Ben Nicholson (1894-1982), Engels kunstenaar.

¹⁴ Vindplaats brieven aan Nicholson: RKD-MCP – 61.

¹⁵ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹⁶ CRII: 375-382.